

МИРОШНИЧЕНКО М. В.,

orcid.org/0009-0006-3634-2418

кандидат юридичних наук, докторант

кафедри адміністративного,

господарського права та фінансово-

економічної безпеки

(Сумський державний університет)

УДК 342.53:336.1(477)

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.6.32>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА КОМПЕТЕНЦІЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У статті досліджено адміністративно-правову компетенцію Верховної Ради України у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки держави як складову її статусу органу загальної компетенції публічної адміністрації. Проаналізовано конституційно-правові засади реалізації парламентом бюджетних, контрольних та стратегічних функцій у фінансово-економічній сфері. Визначено, що адміністративно-управлінський статус Верховної Ради проявляється через участь у розробці та затвердженні бюджетних орієнтирів, здійсненні нагляду за їх виконанням, формуванні засад внутрішньої та зовнішньої економічної політики, ухваленні рішень щодо міжнародних фінансових зобов'язань держави.

Особливу увагу приділено механізму парламентського контролю, що реалізується через систему спеціалізованих комітетів Верховної Ради України. Розкрито роль Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики у забезпеченні фінансової дисципліни та створенні законодавчої бази захисту національної економіки. Проаналізовано діяльність Комітету з питань економічного розвитку щодо нагляду за реалізацією програм розвитку та процедурою публічних закупівель в умовах воєнного стану. Досліджено функції Комітету з питань бюджету як основного координатора бюджетного процесу у частині розгляду бюджетних декларацій, звітів та формування рекомендацій для Рахункової палати.

На основі аналізу практичної діяльності парламенту виявлено системні проблеми реалізації контрольних повноважень, зокрема недостатній моніторинг виконання державного бюджету, формалізованість економічних парламентських слухань, слабе аналітичне забезпечення роботи депутатів із фінансових питань та політизацію прийняття економічних рішень. Обґрунтовано необхідність удосконалення законодавчого регулювання повноважень комітетів через впровадження єдиних підходів до фінансово-економічної оцінки законопроектів та посилення інституційної спроможності парламентських структур.

Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення механізмів парламентського контролю за фінансово-економічною безпекою держави, підвищення ефективності діяльності спеціалізованих комітетів Верховної Ради України та розробки рекомендацій щодо оптимізації адміністративно-правової компетенції парламенту в умовах сучасних викликів національній безпеці.

Ключові слова: публічна адміністрація, адміністративно-правова компетенція, Верховна Рада України, фінансово-економічна безпека, парламентські комітети.

Miroshnichenko M. V. Administrative and legal competence of the Verkhovna Rada of Ukraine in the field of ensuring the financial and economic security of the state

The article examines the administrative and legal competence of the Verkhovna Rada of Ukraine in safeguarding the state's financial and economic security, considering this as a core component of its status as a body of general competence within the system of public administration. The constitutional and legal foundations for the implementation of the parliament's budgetary, oversight, and strategic functions in the financial and economic domain are analyzed. It is determined that the administrative and managerial status of the Verkhovna Rada is actualized through its involvement in the design and approval of budgetary guidelines, supervision over their execution, formation of the principles of internal and external economic policy, and the adoption of decisions regarding the state's international financial obligations.

Special attention is devoted to the parliamentary oversight mechanism, realized via a system of specialized committees of the Verkhovna Rada of Ukraine. The article reveals the role of the Committee on Finance, Taxation and Customs Policy in maintaining fiscal discipline and creating the legislative basis for national economic protection. The work of the Committee on Economic Development is analysed, with a focus on supervision over the implementation of development programs and public procurement procedures under martial law conditions. The functions of the Budget Committee as the principal coordinator of the budget process are explored, including its activities around budget declarations, reports, and the formation of recommendations for the Accounting Chamber.

Based on the analysis of parliamentary practice, systemic problems in the implementation of oversight powers are identified, namely insufficient monitoring of budget execution, the formalistic nature of parliamentary hearings on economic issues, weak analytical support for deputies regarding financial matters, and the politicization of economic decision-making. The necessity for improving legislative regulation of committee powers is substantiated, particularly through the introduction of unified approaches to financial and economic assessment of draft laws and strengthening the institutional capacity of parliamentary structures.

The findings may be used to enhance parliamentary oversight mechanisms over the state's financial and economic security, improve the effectiveness of specialized committees of the Verkhovna Rada of Ukraine, and develop recommendations for optimizing the parliament's administrative and legal competence in response to contemporary national security challenges.

Key words: *public administration, administrative and legal competence, Verkhovna Rada of Ukraine, financial and economic security, parliamentary committees.*

Вступ. Трансформація системи публічного управління в Україні актуалізує питання адміністративно-правового статусу парламенту як органу загальної компетенції у структурі державної влади. Особливого значення набуває дослідження механізмів реалізації Верховною Радою України функцій забезпечення фінансово-економічної безпеки, що становлять основу стабільності державного розвитку в умовах сучасних викликів.

Постановка завдання. Метою дослідження є комплексний аналіз адміністративно-правової компетенції Верховної Ради України у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки держави через призму конституційних повноважень, механізмів парламентського контролю та діяльності спеціалізованих комітетів. Для досягнення мети необхідно визначити конституційно-правові засади участі парламенту у формуванні фінансової політики держави, проаналізувати систему парламентського нагляду за виконанням бюджету та використанням державних фінансів, дослідити роль спеціалізованих комітетів Верховної Ради України у механізмі фінансово-економічного контролю, а також

виявити проблемні аспекти реалізації контрольних повноважень парламенту та окреслити напрями їх удосконалення.

Результати дослідження. Відповідно до статті 75 Конституції України єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України [1]. Це визначення не лише окреслює фундаментальну роль Верховної Ради у системі державно-правових відносин, а й формує базис її подальших конституційних повноважень і функцій. Саме у цьому статусі Верховна Рада України реалізує й адміністративно-правову компетенцію як орган загальної компетенції у системі публічної адміністрації, зокрема у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки. Її діяльність у цій площині заснована на конституційних повноваженнях і дає змогу поєднувати функції законотворчості, управління й парламентського контролю. Завдяки такому мандату Верховна Рада України здатна впливати на формування та реалізацію державної політики, здійснюючи нагляд, корегування та оцінку дій уряду.

Її адміністративно-управлінський статус проявляється через участь у розробці та затвердженні бюджетних орієнтирів, контролі за їх виконанням і забезпеченні економічної стабільності держави. Ця діяльність спрямована на запобігання та нейтралізацію фінансових ризиків і загроз. Відповідно до статті 85 Конституції України, компетенція парламенту у сфері економічної безпеки охоплює послідовний цикл взаємопов'язаних дій – від планування до контролю, утворюючи цілісну систему балансів і взаємного стримування гілок влади [1].

Насамперед Верховна Рада України здійснює схвалення та коригування Державного бюджету, що закладає фундамент для фінансової стабільності країни і дозволяє належно розподіляти кошти на оборонний сектор, соціальні програми та підтримку економіки. Наприклад, у 2023 році парламент здійснив перегляд бюджету, виділивши додатково 200 млрд гривень на забезпечення Збройних Сил України, що стало ключовим фактором для посилення економічної витривалості держави в умовах війни [2]. Такі бюджетні повноваження природно переміщують парламент до функції нагляду, яка реалізується через діяльність відповідних комітетів і Рахункової палати, що слідкують за ефективністю використання державних фінансів, виявляють ризики та недоліки. Серед іншого це стосується перевірок щодо застосування міжнародних фондів для відновлення інфраструктури в період воєнного стану. Завершальною ланкою цього процесу є розгляд та ухвалення рішення стосовно звіту про виконання державного бюджету, що гарантує прозорість та підзвітність діяльності уряду. Яскравий приклад втілення цього повноваження – це щорічний аналіз звіту Кабінету Міністрів України за результатами якого затверджується звіт про діяльність останнього. Наприклад, у 2016 році Верховна Рада не підтримала звіт та визнала роботу уряду незадовільною [3].

Бюджетна діяльність парламенту органічно поєднується з функцією формування ключових принципів внутрішньої та зовнішньої політики, що закладає стратегічні засади економічної безпеки держави [4, с. 180]. Зокрема, Верховна Рада України затверджує довгострокові концепції та стратегії розвитку, як-от програми на 2021–2025 роки, які передбачають впровадження комплексних заходів, спрямованих на боротьбу з корупцією й диверсифікацію зовнішньоекономічних зв'язків в умовах збройної агресії.

Подальшим етапом є ухвалення всенародних програм у сферах економіки, соціального забезпечення й культури, які деталізують і реалізують основні напрямки політики; як приклад, ініціатива «Велике будівництво», яку Верховна Рада адаптувала до потреб воєнного стану, переорієнтувавши ресурси на підтримку критичних об'єктів інфраструктури [5].

До додаткових фінансових повноважень парламенту належить ухвалення рішень щодо надання кредитів і фінансової допомоги іноземним державам та міжнародним організаціям, що зміцнює дипломатичні позиції України, а також погодження отримання позик від зарубіжних держав, банків і міжнародних фінансових структур, які не передбачені чинним державним бюджетом. Конкретний приклад – це затвердження Верховною Радою України кредитної підтримки від Європейського Союзу на суму 1 млрд євро на фінансування оборонних закупівель, що стало можливим завдяки розблокуванню заморожених російських

активів і дозволило розширити фінансові інструменти країни без додаткового бюджетного дефіциту [6].

Верховна Рада України здійснює парламентський контроль за діяльністю уряду та Кабінету Міністрів країни, включаючи ухвалення рішень про недовіру, заслуховування періодичних доповідей щодо реалізації Програми діяльності уряду, а також систематичний адміністративний нагляд для попередження порушень [7]. Це ланцюжок повноважень ілюструє, як парламент як орган загальної компетенції публічної адміністрації гарантує фінансово-економічну безпеку держави.

Парламентський контроль законодавчої влади у фінансово-економічній сфері є фундаментальною складовою системи стримувань і противаг, що дозволяє запобігати зловживанням і забезпечує відповідність державної економічної політики суспільним інтересам. Проте аналіз діяльності Верховної Ради України в цій сфері виявляє низку проблем: недостатній системний та якісний моніторинг виконання державного бюджету протягом року, формалізованість економічних парламентських слухань і слабе аналітичне забезпечення роботи депутатів із фінансових питань. Додатковим чинником є політизація парламентської діяльності, коли економічні рішення нерідко приймаються під впливом політичних обставин замість об'єктивного аналізу економічної ефективності й впливу на фінансову безпеку держави.

Уся система парламентського контролю у фінансово-економічній сфері значною мірою формується діяльністю спеціалізованих комітетів Верховної Ради України, які згідно зі статтею 89 Конституції України [1] та положеннями Закону України «Про комітети Верховної Ради України» [8], відіграють ключову роль у попередньому аналізі, підготовці й координації контрольних механізмів, забезпечуючи цілісний парламентський нагляд над формуванням, розподілом і використанням державних фінансів.

Комітети, функціонуючи як органи загальної компетенції, поєднують законотворчу та наглядову роботу, що дозволяє своєчасно виявляти потенційні загрози для економічної стабільності, реагувати на випадки неефективного витрачання бюджетних коштів і порушення фінансової дисципліни, а також розробляти рекомендації для підвищення фінансової стійкості держави в умовах сучасних викликів, зокрема під час війни.

Як зазначено у наукових дослідженнях, контрольна діяльність парламентських комітетів є необхідним елементом системи стримувань і противаг у демократичній державі [9], вона попереджає виникнення зловживань у публічному секторі та сприяє раціональному управлінню на засадах законності, ефективності та економії, що відповідає стандартам Лімської декларації INTOSAI.

У структурі парламентського контролю за фінансово-економічною стабільністю особливе значення має Комітет з питань фінансів, податкової та митної політики [10, с. 20], який відповідає за моніторинг податкової та митної політики, забезпечення фінансової дисципліни, запобігання ризикам у бюджетних надходженнях і створення законодавчої бази захисту національної економіки. Наукові джерела підкреслюють, що діяльність цього комітету підсилює парламентський контроль над використанням публічних фінансів, оскільки саме на його експертизі ґрунтується моніторинг відповідності законодавчих норм і процесу реалізації фінансової політики уряд [9].

Комітет з питань економічного розвитку визначає стратегічний вектор економічної політики держави, здійснює нагляд за реалізацією програм розвитку, процедурою публічних закупівель та підтримкою бізнесу, зокрема в умовах воєнного стану. Він під час своїх засідань заслуховує доповіді від уряду щодо пріоритетних напрямків, у тому числі ринку деревини та процедури закупівель, оцінюючи їхній вплив на економічну стійкість країни. Через поєднання законотворчої та контрольної діяльності цей комітет забезпечує належний баланс між гілками влади, адаптує регулятивне поле, зокрема для підприємницької та промислової політики [11].

Основним координатором бюджетного процесу виступає Комітет з питань бюджету, який здійснює розгляд і затвердження бюджету, веде оцінку бюджетних декларацій, річних

і позачергових звітів, а також формує рекомендації для Рахункової палати відповідно до вимог Бюджетного кодексу України та Регламенту Верховної Ради. На засіданні у травні 2025 року комітет проаналізував фінансові порушення на загальну суму понад 217,5 млрд грн і закликав посилити практику моніторингу виконання рекомендацій, що безпосередньо зміцнює фінансову безпеку держави [12].

Синергія роботи перелічених комітетів формує дієвий і багатокомпонентний механізм фінансового парламентського контролю. Згідно із змінами до Регламенту Верховної Ради України, комітети зобов'язані системно розглядати звіти органів виконавчої влади, організовувати громадські слухання та ініціювати пленарний аналіз ключових економічних питань, що набуває особливої важливості у період воєнних викликів. Наукові експерти, зокрема О. Зозуля [13, с. 22], вказують на потребу удосконалити законодавче забезпечення повноважень комітетів, впровадивши єдині підходи до фінансово-економічної оцінки законопроектів для підвищення ефективності їх діяльності.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє констатувати, що адміністративно-правова компетенція Верховної Ради України у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки держави реалізується через систему конституційних повноважень, що охоплюють бюджетну, контрольну та стратегічну функції. Парламент як орган загальної компетенції публічної адміністрації формує фундамент фінансової стабільності держави шляхом затвердження і коригування Державного бюджету, визначення засад внутрішньої та зовнішньої економічної політики, ухвалення рішень щодо міжнародних фінансових зобов'язань та здійснення систематичного нагляду за діяльністю виконавчої влади.

Механізм парламентського контролю за фінансово-економічною сферою забезпечується діяльністю спеціалізованих комітетів Верховної Ради України, які через поєднання законотворчої та наглядової роботи створюють багатокомпонентну систему моніторингу формування, розподілу та використання державних фінансів. Комітет з питань фінансів, податкової та митної політики, Комітет з питань економічного розвитку та Комітет з питань бюджету утворюють взаємодоповнюючу структуру, що дозволяє своєчасно виявляти загрози економічній стабільності та розробляти механізми їх нейтралізації.

Водночас виявлено системні проблеми у реалізації контрольних повноважень парламенту, що проявляються у недостатньому моніторингу виконання бюджету протягом року, формалізованості економічних слухань, слабкому аналітичному забезпеченні депутатської діяльності та політизації прийняття економічних рішень. Ці недоліки знижують ефективність парламентського впливу на фінансово-економічну безпеку держави та потребують комплексного вдосконалення законодавчого регулювання повноважень комітетів, впровадження єдиних стандартів фінансово-економічної експертизи законопроектів та посилення інституційної спроможності парламентських структур у сфері фінансового контролю.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Парламент підтримав збільшення видатків держбюджету-2023 на 302,6 млрд грн для фінансування сектору безпеки і оборони. Урядовий портал : вебсайт. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/parlament-pidtrymav-zbilshennia-vydatkiv-derzhbiudzhetu-2023-na-3026-mlrd-hrn-dlia-finansuvannia-sektoru-bezpeky-i-oborony> (дата звернення: 30.10.2025)
3. Постанова Верховної Ради України «Про відхилення звіту Кабінету Міністрів України та визнання діяльності Кабінету Міністрів України незадовільною» від 16 лют. 2016 р. № 984-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 10. Ст. 113.
4. Берназюк І. Визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики як напрям стратегічної правотворчості Верховної ради України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С. 178–182.
5. Уляницький Д. Війна зруйнувала майже вдвічі більше доріг, ніж поремонтували за два роки. Що відбувається з найбільшим проектом Зеленського «Велике будівництво».

Forbes : website. URL : <https://forbes.ua/inside/viyna-zruynuvala-mayzhe-v-dva-razi-bilshedorig-nizh-poremontuvali-za-dva-roki-shcho-vidbuvaetsya-z-naybilshim-proektom-zelenskogovelike-budivnitstvo-09052022-5864> (date of appeal : 30.10.2025)

6. Бондарева Х. Україна отримала ще 1 млрд євро кредиту від ЄС за рахунок заморожених активів РФ. Європейська правда. 2025. 10 вересня. URL : <https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/09/10/7219872/> (дата звернення: 30.10.2025)

7. Парламентський контроль: практичні поради та рекомендації для підвищення ефективності : посіб. / О. Баранюк ; за участю та методол. супроводом Ю. Заїченко, О. Базилівської ; Офіс парламент. реформи Проєкту ЄС-ПРООН з парламент. реформи. Київ : Офіс парламентської реформи, 2020. 77 с. URL: https://files.acquia.undp.org/public/migration/ua/PRP_Guide_Parliamentary_Oversight-UKR.pdf (дата звернення: 30.10.2025)

8. Закон України «Про комітети Верховної Ради України» від 04.04.1995 № 116/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 19. Ст. 134.

9. Парламентський контроль. Конституційний суд України : вебсайт. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/5110-parlamentskyu-kontrol> (дата звернення: 30.10.2025).

10. Духневич О. В. Основні засади функціонування державного внутрішнього фінансового контролю в Україні. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. 2020. Т. 31 (70), № 5. С. 17–22. DOI: <https://doi.org/10.32838/TNU-2663-6468/2020.5/04>

11. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб : Закон України від 09 січ. 2025 р. № 4196-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-IX> (дата звернення: 30.10.2025).

12. Звіти про діяльність Рахункової палати. Комітет з питань бюджету : вебсайт. URL : https://budget.rada.gov.ua/news/Rah_Palata/Zvit_diyaln_RP/79942.html. (дата звернення: 30.10.2025).

13. Зозуля О.І. Напрямки вдосконалення конституційно-правового статусу комітетів Верховної Ради України. *Forum Prava*. 2019. № 58(5). С. 19–37.

Дата першого надходження рукопису до видання: 03.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 15.12.2025

Дата публікації: 31.12.2025

